

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان درس : روش بیهوشی (۱)
تعداد و نوع واحد : ۴ واحد نظری

اهداف درس در این جلسه

در پایان این جلسه دانشجو قادر خواهد بود :

- (۱) انواع کمپارتمان مایعات را بشناسد .
- (۲) درصد کلی آب بدن و عوامل موثر بر آن را توضیح دهد .
- (۳) عوامل موثر در حرکت مایعات و الکترولیت ها را بیان کند .

ترکیب مایعات داخل و خارج سلولی

- ۱- مایعات بدن در فضاهاى مجزائى (کمپارتمان ها) محصور شده اند .
- ۲- کمپارتمان ها بوسیله غشاء نیمه تراوا از یکدیگر جدا می شوند .
- ۳- غشاء دارای منافذ ریزی بوده و خصوصیت انتخابی دارد.
- ۴- این غشاء به مولکول های بزرگ و سنگین اجازه عبور از خود را نمی دهد .

کمپارتمان

۱- در بدن انسان اصولاً دو کمپارتمان اصلی وجود دارد:

- کمپارتمان داخل سلولی : ۴۰ درصد وزن بدن را تشکیل میدهد.
- کمپارتمان خارج سلولی : ۲۰ درصد وزن بدن را تشکیل میدهد :
- کمپارتمان داخل عروقی : ۵ درصد وزن بدن
- کمپارتمان بین بافتی : ۱۵ درصد وزن بدن

۲- درصد کلی آب بدن : سن ، جنس و مقدار چربی بدن وابسته است .

- در مردان لاغر و بزرگسال : ۶۰ درصد وزن بدن
- در زنان بزرگسال : ۵۰ درصد و کمتر از وزن بدن

- در نوزادان : ۷۷ درصد وزن بدن

- در افراد پیر : ۵۲-۴۶ درصد وزن بدن

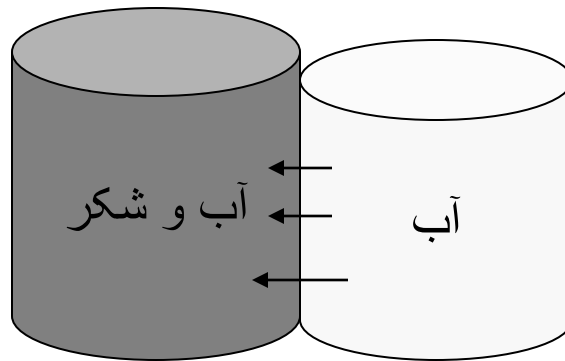
ترکیب مایعات

- ۱- مایعات بدن دارای الکترولیت (دارای بار مثبت و منفی) ، پروتئین و غیره هستند .
- ۲- بین کاتیونها و آنیونها و مواد دیگر در کمپارتمان ها تعادل وجود دارد .
- ۳- بین کمپارتمان ها ممکنست اختلاف وجود داشته باشد .
- ۴- حفظ تعادل بین ترکیبات داخل کمپارتمان ها و نیز بین کمپارتمان ها برای حفظ فعالیت فیزیولوژیک بسیار مهم است .

عوامل موثر بر حرکت مایعات

اسموز (osmosis):

حرکت آب از طریق غشاء نیمه تراوا و از یک ناحیه رقیق به ناحیه غلیظ را گویند. مثل انفوزیون محلول کلونید باعث کشش اسموتیکی از کمپارتمان بین بافتی به کمپارتمان داخل عروقی می شود.

تونیسیتِه

عبارت از تعدادی از ذرات در مایع که نمی توانند از غشاء عبور کنند .

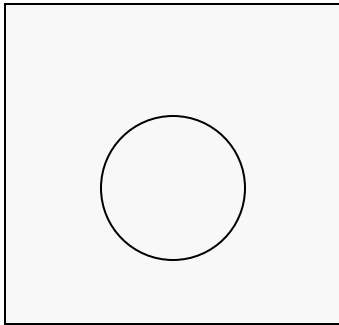
- مهمترین عامل تعیین کننده پمپ $\text{Na} - \text{K} - \text{ATPase}$ می باشد.

- واژه هائی مثل ایزوتونیک ، هیپوتونیک و هیپرتونیک همگی به تونیسیتِه اشاره میکنند.

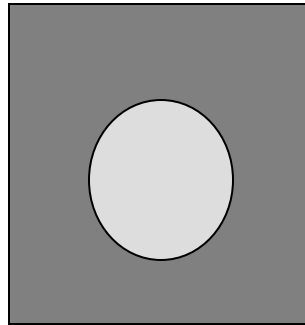
- اسمولاریته : تعداد ذرات در یک لیتر محلول می باشد و بر حسب میلی اسمول بر کیلوگرم آب می باشد.

تونیسیتہ

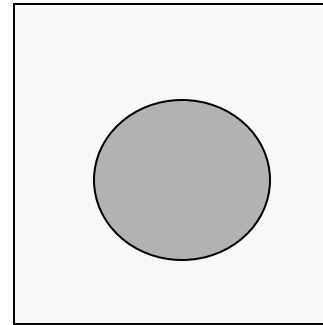
ایزو تونیک

ہیپر تونیک

ہیپو تونیک

دیفوزیون

- برخلاف اسموز ، فرایند دیفوزیون (انتشار) در رابطه با ذرات جامد معتق در مایعات است.
- دیفوزیون : حرکت ذرات از طریق غشاء نیمه تراوا و از ناحیه غلیظ به طرف ناحیه رقیق می باشد.
- ذرات با یک سبک منظم حرکت نمی کنند ، بلکه بطور اتفاقی و با برخورد به غشاء عبور می کنند تا اینکه مقدار آنها در طرفین غشاء به حد برابر برسند مثل ذرات معلق اوره در فیلترای گلومرولی .
- عامل موثر : گرادیان الکتریکی و اندازه ذرات مولکولی .

انتقال فعال

- * الکترولیت های مختلف در طرفین غشاء سلول دارای اختلاف غلظت هستند که گرادیان شیمیائی یا غلظتی نامیده می شوند .
- حرکت مواد از ناحیه رقیق به سوی ناحیه غلیظ انتقال فعال نامیده می شود. زیرا حرکت بر علیه گرادیان غلظتی به انرژی نیاز دارد. (حرکت پتاسیم از خارج سلول به داخل سلول)
- انتقال فعال بار الکتریکی غشاء سلول را تغییر می دهد و در سیستم عصبی و عضلات قلبی و اسکلتی ، پتانسیل عمل بوجود می آورد .

فیلتراسیون

- فیلتراسیون به صورت حرکت مایع و مواد محلول از طریق غشاء نیمه تراوا و از ناحیه پر فشار به ناحیه کم فشار تعریف می شود .
- نیروی انقباضی بطن چپ باعث اعمال فشار بر علیه جدار عروق می شود که به عنوان فشار هیدروستاتیک شناخته می شود .
- نیروئی هم بوسیله پروتئین های پلاسما بوجود می آید که فشار اسموتیک کلئید نامیده می شود که در حالت طبیعی با فشار هیدروستاتیک در تعادل می باشد .

حرکت آب

* تغییرات فشار هیدروستاتیک و فشار اسموتیک و کلئید باعث حرکت آب و مواد محلول در آن از یک کمپارتمان به کمپارتمان دیگر می شود .

- مثال افزایش حجم پلاسما باعث افزایش فشار هیدروستاتیک و در نتیجه غلبه بر فشار اسموتیک کلئید شده منجر به خروج مایعات از عروق و سر انجام ادم (ورم) را بوجود می آورد .

جلسه دوم

• در پایان این درس دانشجو قادر خواهد بود :

- ۱- نقش آب در بدن بشناسد.
- ۲- حجم آب در بدن انسان سالم و بیمار را تعیین کند .
- ۳- عوامل موثر در جذب و دفع آب را بیان کند .
- ۴- عوامل هورمونی موثر بر تنظیم حجم آب را توضیح دهد.
- ۵- تغییرات حجم آب بدن را تشخیص دهد .

تنظیم حجم آب

• آب :

- ۱- فراوان ترین ترکیب بدن است .
- ۲- از راه تبخیر و مصرف ، درجه حرارت بدن را تنظیم می کند .
- ۳- رقیق کننده ترکیبات سلولی است .
- ۴- حامل پیام ها است .

حجم آب بدن

$$TBW = 0.6 \times wt \text{ (male)}$$

$$TBW = 0.5 \times wt \text{ (female)}$$

(مقدار طبیعی سدیم سرم $\times$ tbw)

$$\text{Patient's TBW} = \underline{\hspace{10cm}}$$

مقدار سدیم سرم بیمار

$$\text{کمبود آب بدن} = TBW - \text{Patient's TBW}$$

اثر ADH

ADH (هیپوتالاموس) ← هیپوفیز خلفی ← لوله های
جمع کننده ادرار ← افزایش نفوذ پذیری به آب ← کاهش
برون ده ادرار و افزایش حجم پلاسما

تونیسیتِه

۱- افزایش تونیسیتِه :

۱-۱) باعث افزایش تشنگی : افزایش ورود آب

به بدن

۱-۲) باعث افزایش ترشح ADH در هیپوفیز

خلفی می شود : افزایش خذب مجدد آب

نتیجه : باعث افزایش حجم مایعات خارج سلولی و

کاهش تونیسیتِه می شود.

سیستم حفظ حجم خارج سلولی

۱- ↑ حجم مایع خارج سلولی :

۱-۱) ↓ رنین (کلیه) ← ↓ آنژیوتانسین ←
↓ آلدوسترون (قشر فوق کلیه) ← ↓ جذب مجدد نمک
(لوله های ابتدائی کلیه)

۱-۲) ↓ میل به خوردن نمک ← ↓ ورود نمک به

بدن

نتیجه : ۱- کاهش تونیسیته مایع خارج سلولی

۲- کاهش حجم مایع خارج سلولی

محركات عمده تنظيم ترشح ADH

- ۱- اسمولاليتہ پلاسما
- ۲- تغيير در حجم مايعات خارج سلولى
- ۳- تغيير در فشار خون شريانى

محرکین دیگر ADH

- ۱- آنژیوتانسین (۲) ، پاسخ استرس و درد شدید باعث آزاد سازی ADH می شوند .
- ۲- مخدرها ، باریتورات ها و الکل باعث کاهش ترشح ADH شده و فشار خون را کاهش می دهند .

آلدوسترون

- ۱- دفع سدیم ، افزایش پتاسیم ، آنژیوتانسین (۲) و ACTH باعث تحریک آزادسازی آلدوسترون می شوند .
- ۲- لوله های انتهائی کلیه ، غدد عرق ، غدد بزاقی و روده ها گیرنده های فعال آلدوسترون هستند .
- ۳- آلدوسترون از طریق تنظیم احتباس سدیم به تنظیم حجم خون کمک می کند .

تبادل روزانه آب

۱- جذب : مصرف مایعات : ۱۳۰۰ میلی لیتر

غذای جامد : ۸۰۰ میلی لیتر

آب متابولیکی : ۴۰۰ میلی لیتر

۲- دفع : پوست : ۵۰۰ میلی لیتر

ریه ها : ۴۰۰ میلی لیتر

ادرار : ۱۵۰۰ میلی لیتر

مدفوع : ۱۰۰ میلی لیتر

اهداف

در پایان این جلسه دانشجو قادر خواهد بود :

- ۱- نقش سدیم را در بدن توضیح دهد.
- ۲- عوامل موثر در جذب و دفع سدیم را بیان کند .
- ۳- ارگان های مسئول در تنظیم سدیم بدن را بشناسد .
- ۴- اختلالات سدیم (هیپوناترمی و هیپر ناترمی) ، علل ، علائم و نشانه ها و درمان آنها را توضیح دهد .

سدیم (Na)

- ۱- کاتیون اصلی کمپارتمان خارج سلولی است .
- ۲- بزرگترین تنظیم کننده آب بدن است .
- ۳- ولتاژ پتانسیل عمل در عضلات اسکلتی ،میوکارد و اعصاب را تنظیم می کند .
- ۴- با حفظ اسمولاریته ، نقش مهمی در تعادل آب دارد .
- ۵- در ترکیب با یون **کلر** و **بیکربنات** ، باعث حفظ تعادل اسید و باز می شود .

سدیم

سدیم :

- ۱- بوسیله روده ها جذب و از طریق کلیه ها و پوست دفع می شود .
- ۲- کلیه ها تحت تاثیر سیستم رنین – آنژیوتانسین و آلدوسترون ، میزان دفع سدیم را تنظیم می کند .
- ۳- کلیه ها ، غدد آدرنال و بخش خلفی غده هیپوفیز سه ارگان مسئول در تنظیم سدیم هستند .
- ۴- سطح سرمی : ۱۳۵-۱۴۵ میلی اکی والان در لیتر

هیپوناترمی

۱- سطح سرمی : کمتر از ۱۳۰ میلی اکی والان در لیتر

الف) هیپوناترمی همراه با افزایش ECF –

(مسمومیت با آب)

علت : نارسائی قلبی ، بیماری کبدی ، نارسائی

کلیه ، استرس ، درد ، هیپوکسی بافتی ،

تهویه مکانیکی و بعضی از داروها باعث

تحریک ADH می شوند .

* مانیتورینگ I&O بعد از جراحی بسیار مهم است .

هیپوناترمی

علائم و نشانه ها :

- ۱- سدیم کمتر از ۱۳۰ میلی اکی والان در لیتر .
- ۲- اسمولاریته کمتر از ۲۸۰ میلی اسمول پر لیتر
- ۳- خستگی ، تشویش ، نگرانی ، کرامپهای شکمی ، تهوع ، استفراغ ، سر درد و لتارژی
- ۴- سدیم کمتر از ۱۱۰ میلی اکی والان در لیتر همراه با علائم عصبی مثل تشنج خواهد بود .

هیپوناترمی

(ب) هیپوناترمی ناشی از تلفات سدیم و مایعات خارج سلولی

علت : ۱- تلفات مایعات غنی از سدیم در دستگاه

گوارش

۲- مصرف بیش از حد دیورتیک ها

۳- کمبود آلدوسترون

هیپوناترمی

(ج) هیپوناترمی ناشی از سندروم ترشح نابجای ADH

درمان : - محدود کردن مایعات

- جایگزین کردن سدیم

- دیورتیک های خفیف

- درمان داروئی با Demeclocycline

هيپوناٽرمي ڪاڌب

علت : هيپر ليپمي ، هيپر پروٽئينمي و ديابت شيرين

درمان

$$\text{کمبود سدیم} = \text{TBW} \times (130 - \text{P Na})$$

مثال : در یک خانم ۶۰ کیلوئی با سدیم ۱۲۰ میلی اکی والان در لیتر : کمبود سدیم برابر خواهد بود با :

$$300 = (130 - 120) \times (0.5 \times 60)$$

چون در هر لیتر سدیم کلراید ۳ درصد ، ۵۱۳ میلی اکی والان سدیم وجود دارد ، پس : ۵۸۵ میلی لیتر از این محلول باید به بیمار داده شود .

نحوه انفوزیون

- ۱- حداکثر سرعت افزایش غلظت سدیم پلاسما برابر با ۵/۰ میلی اکی والان در لیتر در هر ساعت است .
- ۲- چون در بیمار فوق کمبود سدیم : ۱۲۰-۱۳۰ : برابر ۱۰ میلی اکی والان بود ، لذا حجم مورد نظر باید طی ۲۰ ساعت انفوزیون شود :

$$585 \div 20 = 29/25$$

هیپر ناترمی

علت : ۱- افزایش واقعی سدیم :

- تغذیه لوله ای بدون مصرف آب کافی
- تجویز محلول های هیپرتونیک سدیم
- تجویز بیکربنات سدیم
- تجویز مقدار زیاد نرمال سالین یا دکستروز –
سالین

هپیر ناترمی

- علت : ۲- تلفات آب ، معمولاً مقدار سدیم بیشتر از ۱۵۰ میلی اکى والان در لیتر است .
- ۳- تلفات آب و سدیم ولی تلفات آب بیشتر از سدیم است : اسهال آبکی ، تعریق شدید .
- ۴- دیابت بیمزه

هیپرناترمی

علائم و نشانه ها :

تشنگی ، کاهش وزن ، کاهش تورگور پوست ،
تحریک پذیری (کودکان) و سرانجام تشنج و –
اغماء .

اختلال در سیستم عصبی با سدیم بیشتر از ۱۵۸
میلی اکی والان در لیتر ایجاد می شود .

درمان

۱- دفع سدیم اضافی

۲- اصلاح بیماری زمینه ای

* کاهش سدیم با سرعت **۵/۰ میلی اکی والان در لیتر در ساعت** صورت گیرد .

اهداف

در پایان این جلسه دانشجو قادر خواهد بود :

- ۱- نقش پتاسیم را بدن بیان کند .
- ۲- عوامل موثر بر جذب مجدد و ترشح آنرا توضیح دهد .
- ۳- اختلالات پتاسیم (هیپوکالمی و هیپرکالمی) ، علل ، علائم ، نشانه ها و درمان آنها را توضیح دهد .

پتاسیم (K)

- ۱- الکترولیت اصلی داخل سلولی است .
- ۲- انتشار و انتقال فعال تعادل پتاسیم را حفظ می کنند .
- ۳- به هدایت پیام های عصبی ، عضلانی و انقباض – عضلانی کمک می کند .
- ۴- مسئول فعالیت آنزیمی است که به تولید پروتئین و – متابولیزم کربوهیدرات کمک می کند .
- ۵- دستگاه گوارش و پوست بمقدار خیلی کم پتاسیم را دفع می کنند .
- ۶- کنترل کننده اصلی ذخایر پتاسیم بدن ، کلیه ها هستند .

عوامل موثر بر جذب مجدد و ترشح پتاسیم

- ۱- کمبود سدیم باعث افزایش تلفات پتاسیم می شود .
- ۲- اسیدوز باعث حرکت یون هیدروژن بداخل سلول شده و پتاسیم از سلول خارج می شود .
- ۳- مصرف دیورتیک های تیازیدی (کلرتالیدون و هیدرو - کلرو تیازید) با مهار بازجذب سدیم در ابتدای لوله های دیستال کلیه ، باعث افزایش دفع سدیم و آب می شوند .
همچنین با افزایش ترشح پتاسیم در بخش مارپیچی لوله های دیستال کلیه و لوله های جمع کننده ادرار باعث افزایش دفع پتاسیم می شود .

عوامل ...

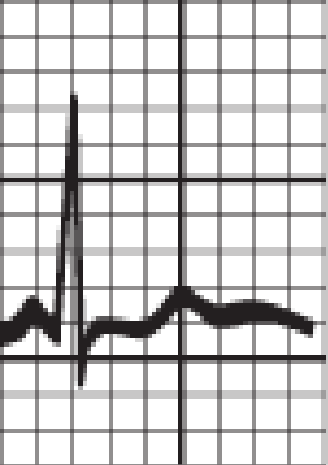
- ۴- اختلالات دستگاه گوارش (استفراغ و ساکشن معده)
بدلیل دفع HCL باعث آکالوز متابولیک شده و همین امر منجر به کاهش پتاسیم می شود .
- ۵- انسولین باعث حرکت سریع پتاسیم بداخل سلول می شود .
- ۶- اصولاً کاتکولامین ها از طریق تحریک گیرنده های بتا باعث شیفت پتاسیم بداخل سلول می شوند .
- ۷- اپی نفرین جذب مجدد پتاسیم از لوله های انتهائی کلیه را افزایش می دهد .
- ۸- مقدار طبیعی : **۵/۳ تا ۵ میلی اکی والان** در لیتر است .

هیپوکالمی

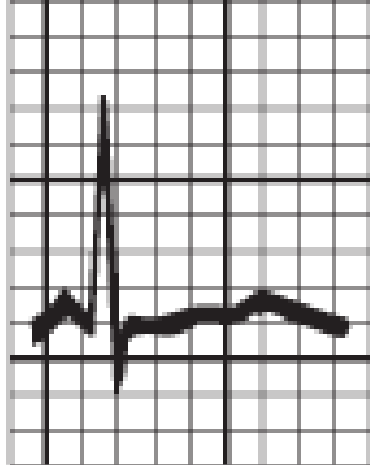
- ۱- کاهش پتاسیم در مایعات خارج سلولی را گویند .
- ۲- علت : - آکالوز متابولیک
- کاهش مصرف
- تلفات خارجی (استفراغ ، ساکشن معده ، -
اسهال ، دیورتیک درمانی با داردهای خاص
، پخش مجدد پتاسیم بداخل سلول ، افزایش -
تولید آلدوسترون)

تشخیص

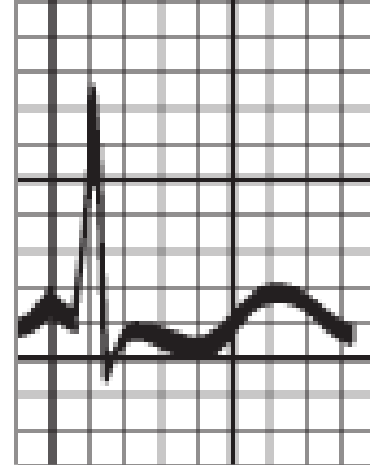
- ۱- دیدن سطح سرمی پتاسیم
- ۲- مهمترین علامت ، تغییرات ECG است .
- ۳- در مرحله حاد باعث تاکیکاردی می شود .
- ۴- سرعت هدایت قلبی را کم می کند .
- ۵- علائم و نشانه های دیگر : بی اشتهائی ، خستگی ، ضعف عضلانی ، گیجی ، اتساع شکمی ، کاهش حرکات دودی ، فلج روده ها ، سرگیجه ، لتارژی ، تحریک پذیری ، هیپورفلکسی ، تتانی ، تهوع و استفراغ ، نبض ضعیف و نامنظم .

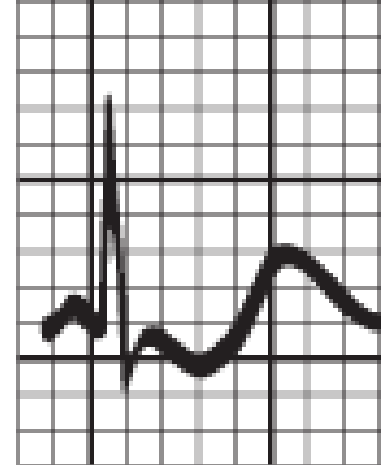
2.8

2.5

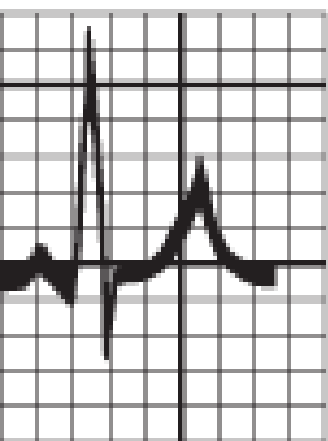

2.0

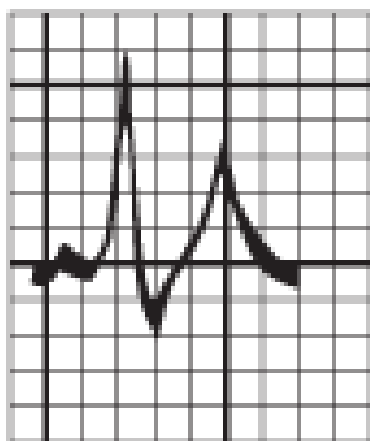

1.7

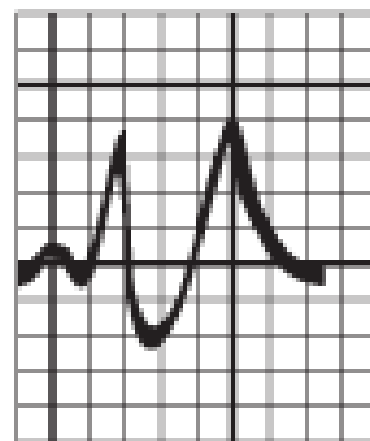
Hypokalemia

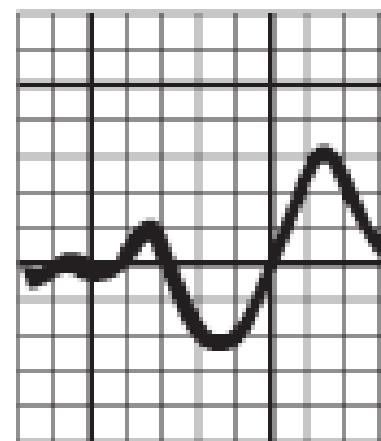
6.5

7.0

8.0

9.0

Hyperkalemia

درمان

الف (جایگزینی خوراکی :

- مواد غذائی غنی از پتاسیم : گوشت ، میوه و

سبزیجات و موز

- نمک های غنی از پتاسیم

ب (جایگزینی وریدی :

- روش استاندارد : ۲۰ میلی اکی والان پتاسیم را

به ۱۰۰ میلی لیتر محلول نمکی ایزوتونیک اضافه

کرده و طی مدت بیش از یک ساعت انفوزیون کنید .

جایگزینی وریدی

- حداکثر سرعت جایگزینی : ۲۰ میلی اکسی والان در ساعت یا ۱۵۰ میلی اکسی والان در روز و یا ۳ میلی اکسی والان پر کیلوگرم وزن در کودکان
- گاهی اوقات : پتاسیم کمتر از ۵/۱ میلی اکسی والان در لیتر یا وجود آریتمی خطرناک قلبی ، ایجاب می کند که سرعت تجویز تا ۴۰ میلی اکسی والان در ساعت افزایش یابد .

جایگزینی وریدی

- * چون محلول پتاسیم هیپرتونیک ، تحریک کننده است ، لذا باید از یک ورید بزرگ مرکزی داده شود .
- * اگر **سرعت تجویز** بیشتر از ۲۰ میلی اکی والان در – ساعت باشد ، **نباید از راه ورید مرکزی** داد .
- * هیپوکالمی باعث تشدید مسمومیت با دیژیتال می شود . در چنین مواقعی باید پتاسیم را به مقدار ۵/۰ تا ۱ میلی اکی والان به صورت وریدی به بیمار داد .
- * اگر هیپوکالمی به درمان مقاوم باشد ، آنگاه باید سطح سرمی منیزیم را مورد بررسی قرار داد .

هپیرکالمی

- ۱- افزایش سطح سرمی پتاسیم را هپیرکالمی گویند .
- ۲- علت :

- تغییر در دفع کلیوی
- اختلالات تنظیم خارج کلیوی
- شیفت از داخل به خارج سلول
- افزایش مصرف

هپیر کالمی

الف) تغییر در دفع کلیوی :

- ۱- اختلال کار کلیه
- ۲- تجویز دیورتیک های نگهدارنده پتاسیم :
مثل : اسپرونولاکتون و تریامترن
- ۳- اختلالات ارولوژیکی مادرزادی
- ۴- نفروپاتی برگشتی
- ۵- انسدادهای همراه هیدرونفروز دوطرفه

هپیرکالمی

ب (اختلال در تنظیم خارج کلیوی :

۱- دیابت شیرین

۲- نارسائی آدرنوکورتیکال

۳- تجویز هپارین و بتا-بلوکرها و مهار –

کننده های آنزیم تبدیل کننده آنژیوتانسین

هپیرکالمی

ج (شیفٲ ٲتاسیم به خارج سلول :

۱- شیمی درمانی

۲- سوختگی ها

۳- تروما

۴- اسیدوز شدید

۵- هپیرتونیسیتہ (تجویز ساکسینیل کولین)

هپیرکالمی

د (افزایش مصرف :

۱- افزایش مصرف خوراکی

۲- افزایش مصرف وریدی

* مواد غذائی یا داروئی *

علائم و نشانه ها

- ۱- علائم و نشانه ها ممکن است از حد متوسط تا شدید باشد ، که شامل :
  - ضعف عضلانی ، گیجی ، فلج صعودی ، تغییر در کار دستگاه گوارشی و قلب
  - هیپرکالمی شدید ممکن است باعث آریمی های – بطنی و ایست قلبی گردد .
  - تعیین سطح سرمی پتاسیم ، بیکربنات و PH – خون شریانی خیلی مفید است .

اختلال عمل قلبی

- ۱- تغییرات ECG : ابتدا موج T بلند و نوک دار –
(در لیدهای جلوی قلبی) ظاهر می شود . و
با کاهش ولتاژ موج P ، پهن شدن کمپلکس –
QRS ، طولانی شدن فاصله PR و محو شدن
موج P دنبال شده و سرانجام QRS در موج
T ادغام می شود .

درمان هیپرکالمی

- درمان به نمای بالینی بستگی دارد ، ولی درمان فوری براساس مقدار پتاسیم سرم و وضعیت ECG است .

۱- آنتاگونیست غشائی :

کلسیم آثار پتاسیم بر غشاء سلولی را خنثی می کند .

۲- انسولین – دکستروز :

این ترکیب باعث حرکت پتاسیم بداخل سلول می شود .

درمان هیپرکالمی

۳- بیکربنات سدیم :

با ایجاد آکالوز متابولیک ، منجر به شیفت –
پتاسیم بداخل سلول می شود .

۴- رزین های تبادل کننده :

باعث افزایش پاکسازی پتاسیم از طریق مخاط
معهده و روده می شود . (به صورت خوراکی یا
تنقیه)

درمان هیپرکالمی

۵- لوپ دیرتیک ها :

مثل فوروسماید (لازیکس) یا اسیداتاکرینیک
باعث افزایش دفع پتاسیم از کلیه ها می شود .

۶- دیالیز :

همودیالیز ، موثر ترین روش برای کاهش –
پتاسیم سرم در بیماران مبتلا به نارسائی کلیه
است .

۷- هیپر ونتیلاسیون :

آکالوز تنفسی منجر به شیقت پتاسیم می شود .

اهداف

- در پایان این جلسه دانشجو قادر خواهد بود :
  - ۱- نقش کلسیم در بدن را بیان کند .
  - ۲- مکانیزم های موثر بر جذب و دفع کلسیم را – توضیح دهد .
  - ۳- اختلالات کلسیم (هیپوکلسمی و هیپرکلسمی) ، علل ، علائم و نشانه ها و درمان آنها را بیان کند .

کلسیم

- کلسیم به همراه منیزیم و فسفر نقش حیاتی در هدایت عصبی ، ترکیب استخوانها ، دندانها و تنظیم فرآیندهای آنزیمی ایفا می کند .
- تعادل بین این سه عنصر از طریق :
  - ۱- جذب روده ای و ۲- دفع کلیوی حاصل می - شود .
- بخش عمده کلسیم در استخوانها ، دندانها ذخیره شده و مابقی در بافت های نرم و سرم خون یافت می شود .

کلسیم

- حدود ۰.۵ درصد کلسیم یونیزه و بقیه به پروتئینها یا آنیونها پیوند شده است .
- کلسیم یونیزه دارای اهمیت فیزیولوژیک است .
- لذا : - هدایت پیامهای الکتریکی ،
- فعال کردن مکانیزمهای لخته سازی و شرکت در
فرآیند انعقاد ،
- تشکیل استخوانها و دندانها ،
- میانجی تولید هورمون
- فعال کننده کمپلمان سرم
- حفظ نفوذ پذیری سلول ، را به عهده دار دارد .

تغییر در سطح کلسیم

الف - پیوند پروتئینی : ۱- هیپوآلبومینمی ← ↓ کلسیم -
توتال سرم

۲- هیپرآلبومینمی ← ↑ کلسیم
توتال سرم

ب - PH خون : ۱- اسیدوز ← ↑ کلسیم یونیزه
۲- آکالوز ← ↓ کلسیم یونیزه

تنظیم کلسیم

- ویتامین D ، جذب روده ای کلسیم را کنترل می کند .

Vit.D3

(cholecalciferol)→Hydroxylation(liver)↓

25-
↓←
hydroxycholecalciferol

تنظیم کلسیم

- ۱- ویتامین D ، جذب روده ای کلسیم را کنترل می کند
- ۲- هورمون PTH ، دفع کلیوی کلسیم را کنترل می کند
- ۳- هورمون PTH ، بوسیله هیپومنیزیمی و ویتامین D مهار می شود .
- ۴- سطح ویتامین D ، PTH و فسفات ، ترکیب استخوان و جذب کلسیم را کنترل می کنند .

آزاد سازی PTH

۱- کاهش کلسیم یونیزه

۲- افزایش فسفات سرم (اثر غیر مستقیم)

۳- هیپومنیزیمی حاد

* در نتیجه : کلسیم یونیزه سرم افزایش می یابد .

- غلظت فسفات خارج سلولی کاهش می یابد .

جذب و دفع کلسیم

۱- PTH : - افزایش جذب مجدد کلسیم از کلیه ها

- افزایش دفع فسفات از کلیه ها

- افزایش برداشت از استخوان

۲- ویتامین D : - افزایش جذب روده ای

۳- هورمون کلسی تونین : افزایش رسوب کلسیم در استخوان

هیپوکلسمی

- ۱- افزایش پیوند به : پروتئین ، فسفات ، سولفات و سیترات
- ۲- کاهش PTH
- ۳- کاهش جذب روده ای
- ۴- افزایش دفع کلیوی
- ۵- هیپرفسفاتیسمی
- ۶- آکالوز

علائم و نشانه ها

- ۱- لرزش عضلات صورت (Chvostek sign)
- ۲- Carpophalangeal spasm(trousseu sign
- ۳- طولانی شدن قطعه QT در ECG
- ۴- کاهش قدرت انقباضی قلب
- ۵- اختلالات عصبی – عضلانی

درمان هیپوکلسمی

۱- درمان اتیولوژیک

۲- درمان خوراکی : - در CRF ، با تجویز ویتامین D و

ترکیبات کلسیم

- در افراد با کلیه های سالم : ۱-۲

گرم در روز

* شیر، سبزیجات ، مکمل های خوراکی کلسیم یا استخوان
کوبیده و نرم شده .

درمان هیپوکلسمی

۳- درمان وریدی : بزرگسالان :

- ۲۰۰ میلی گرم طی مدت ۱۰ دقیقه و سپس

۱-۲ میلی گرم پر کیلوگرم در ساعت از محلول

گلوکونات یا کلراید کلسیم (۶-۱۲ ساعت)

* تزریق همراه با مانیتورینگ ECG باشد .

۴- قطع مصرف داروهائی که باعث این اختلال می شوند.

درمان هیپوکلسمی

درمان وریدی : کودکان :

- ۱۰۰ میلی گرم پر کیلوگرم (گلوکونات کلسیم)

- ۱۰-۲۰ میلی گرم پر کیلوگرم (کلراید کلسیم)

* سرعت تزریق : گلوکونات : ۱۰۰ میلی گرم در دقیقه

- کلراید : ۵۰ میلی گرم در دقیقه

علت

- اختلال در متابولیسم PTH
- سوء تغذیه پروتئینی
- کاهش کلسیم دریافتی
- سوختگی
- عفونت ها
- هیپوپاراتیروئید
- سوء جذب تغذیه ای
- اختلال در متابولیسم ویتامین D

علت

- افزایش مصرف آنتی اسید
- هیپومنیزیمی
- هیپر فسفاتمی
- بیماری پارانشیمی کبدی
- درمان با داروهای ضد تشنج
- سندروم نفروتیک
- نارسائی کلیه
- پانکراتیت حاد

علت

- شیمی درمانی
- ترانسفوزیون خون نگهداری شده با سیترات
- داروهای خاص : آمینوگلیکوزیدها ، گلوکاگون ، فنی –
- -توئین و فنوباربیتال

نشانه ها

- تحریک پذیری
- تتانی عضلانی
- کرامپهای عضلانی
- کاهش برون ده قلبی (کاهش قدرت انقباضی)
- خونریزی
- شکستگی

هیپرکلسیمی

- تعریف :
- وقتی که سطح سرمی کلسیم بیشتر از ۱۰.۵ میلی گرم در صد باشد ، هیپرکلسیمی اطلاق می شود .
- وقتی که کمتر از ۱۲ میلی گرم باشد ، علائمی دیده نمی شود .
- وقتی که بیشتر از ۱۵ میلی گرم شود ، ممکن است تهدید کننده باشد .

علت هیپرکلسیمی

- درمان بیش از حد هیپوکلسیمی
- بدخیمی ها
- بیحرکتی طولانی مدت
- هیپوفسفاتی
- هیپرتیروئیدیسم
- هیپرپاراتیروئیدیسم
- مسومیت با ویتامین D

علت ...

- نکروز چربی زیر جلدی
- هیپوفسفاتازی
- هیپرکلسمی فامیلی
- مصرف دیورتیک های تیازیدی

علائم و نشانه ها

- سیستم عصبی مرکزی : خواب آلودگی ، لتارژی و تشنج
- دکلسیفیکاسیون نواحی زیادی از استخوان
- کلسیفیکاسیون قرنیه ، عروق خونی و کلیه
- دردهای شدید استخوانی
- فلج شل عضلانی
- بی اشتهائی ، تهوع و استفراغ
- شکستگی های پاتولوژیک
- کوتاه شدن فاصله Q-T در نوار قلب

درمان

- نخستین هدف اصلاح هیپوولمی است .
- فوروسمید : ۸۰-۴۰ میلی گرم برای ایجاد دیورز
- کلسی تونین
- هیدروکورتیزون
- پالمی درونیت
- پلیکامایسین (میترامایسین)
- دیالیز

منیزیم

- دومین کاتیون فراوان داخل سلولی است .
- توزیع آن مشابه پتاسیم است .
- نزدیک به ۶۰ درصد در ترکیب معدنی استخوان
- ۴۰ درصد در داخل سلول
- کمتر از ۱ درصد در مایعات خارج سلولی

نقش منیزیم

- فعال کردن واکنش های آنزیمی و بیوشیمیائی
- میانجی کشش عضلات اسکلتی
- مهار فعالیت الکتریکی در محل اتصال عصب و عضله
- نقش co-factor در واکنش های مختلف آنزیمی
- مشابه کلسیم عمل می کند .
- بطور مستقیم روی عملکرد عصبی عضلانی اثر می کند.
- کمک در حفظ مکانیسم انتقال فعال در سطح سلولی
- کمک در انتقال اطلاعات مورثی به فرزندان

منیزیم

- غلظت سرمی اصولاً بوسیله کلیه ها تنظیم می شود .
- جذب مجدد در قسمت صعودی قوس هنله صورت می - گیرد .
- سطح منیزیم با کلسیم نسبت مستقیم و با فسفر نسبت عکس دارد .
- حدود ۳۵ درصد با پروتئین پیوند شده است .
- مقدار طبیعی : ۱.۱-۲.۳ میلی اکی والان در لیتر

هپیومنیزی می

- کاهش منیزیم در مایعات خارج سلولی به کمتر از ۱.۳ میلی اکی والان در لیتر
- سه علت اصلی : - کاهش مصرف
- - کاهش جذب روده ای
- - افزایش تلفات مایعات بدن
- عواملی مثل : سوء تغذیه ، اسهال شدید ، دیورز طولانی مدت ، مصرف ملین ، الکلیسم مزمن ، دهیدراتاسیون شدید ، آمینوگلیکوزید ها و دارو های آنتی نئوپلاستیک باعث دفع منیزیم میشوند .

هیپومنیزیمی

- اختلالات همراه هیپومنیزیمی :
- هیپوناترمی ، هیپوکالمی ، هیپوفسفاتی و اسیدوز لوله های انتهائی کلیه .
- این اختلال پمپ های وابسته به ATP سدیم - پتاسیم ، فسفات و هیدروژن را مختل می کند و باعث افزایش تلفات ادراری این الکترولیت ها می شود .

علائم و نشانه ها

- تحریک پذیری عصبی عضلانی
- تیک های صورت
- سفتی عضلانی (spasticity)
- اختلال ریتم قلب
- تضعیف عضلات تنفسی
- بی تفاوتی روانی و گیجی
- تعیین سطح سرمی منیزیم ، پتاسیم و کلسیم
- آزمایش ادرار از نظر منیزیم و کلسیم

درمان

- الف (کمبود خفیف و بدون علامت :
- خوراکی : ۵ میلی گرم پر کیلو گرم وزن در روز به عنوان نگهدارنده
- ب (درمان وریدی :
- چون جذب روده ای نا مشخص است و نیز برای درمان اختلال علامت دار ، تجویز تزریقی ترجیح داده می شود .

سولفات منیزیم

- هر گرم دارای ۸ میلی اکی والان منیزیم است .
- این دارو با تضعیف سیستم عصبی مرکزی و کاهش آزادسازی استیل کولین در محل اتصال عصب به عضله ، انقباض عضلات را کاهش می دهد.
- همچنین حساسیت صفحه محرکه انتهائی را به استیل کولین کاهش داده و تحریک پذیری غشاء عضله را کم می کند .
- کاهش منیزیم باعث افزایش آزادسازی استیل کولین و افزایش منیزیم باعث کاهش آزادسازی استیل کولین می شود .

برنامه جایگزینی

- الف) هیپومنیزیمی خفیف و بدون علامت :
- ۱- فرض بر این است که کل کمبود منیزیم ۲-۱ میلی اکی والان پر کیلوگرم وزن است .
- ۲- چون ۵۰ درصد منیزیم تجویزی از راه ادرار دفع می شود ، لذا میزان منیزیم مورد نیاز ، دو برابر کمبود است .
- در ۲۴ ساعت اول : ۱ میلی اکی والان پر کیلو گرم وزن و سپس برای ۳-۵ روز بعد ۰.۵ میلی اکی والان پر کیلو گرم وزن ، و چنانچه منیزیم سرم بیشتر از ۱ ملی اکی والان در لیتر باشد ، درمان به صورت خوراکی پی گیری می شود .

درمان ...

- (ب) هیپومنیزیمی متوسط :
- - منیزیم سرم کمتر از ۱ میلی اکی والان در لیتر.
- - یا همراه با سایر اختلالات الکترولیتی لست .
- (۱) ۶ گرم سولفات منیزیم را در ۵۰۰-۲۵۰ سانتی
- مترمکعب محلول ایزوتونیک رقیق کرده و در مدت
- ۳ ساعت انفوزیون می کنیم .
- (۲) ۵ گرم سولفات منیزیم را در ۵۰۰-۲۵۰ سانتی
- مترمکعب محلول ایزوتونیک رقیق کرده و در مدت ۶ ساعت انفوزیون
- می کنیم
- (۳) برای ۵ روز بعد ، ۵ گرم سولفات منیزیم را در ۵۰۰-
- ۲۵۰ سانتی مترمکعب رقیق کرده و هر ۱۲ ساعت انفوزیون
- می کنیم .

درمان ...

- (ج) هیپومنیزیمی کشنده ، همراه با آریتمی های خطرناک قلبی یا تشنج :
- (۱) ۲ گرم سولفات منیزیم را طی مدت ۲ دقیقه در داخل ورید تزریق می کنیم .
- (۲) ۵ گرم سولفات منیزیم را در ۵۰۰-۲۵۰ سانتی مترمکعب محلول ایزوتونیک رقیق کرده و در مدت ۶ ساعت انفوزیون می کنیم .
- (۳) برای ۵ روز بعد ، ۵ گرم سولفات منیزیم را در ۵۰۰-۲۵۰ سانتی مترمکعب محلول ایزوتونیک رقیق کرده و هر ۱۲ ساعت انفوزیون می کنیم .

هپیر منیزیمی

- عبارت از افزایش منیزیم در مایعات خارج سلولی
- علت : -اغلب بیماری مزمن کلیه
- - مصرف ملین یا آنتی اسیدهای حاوی منیزیم
- - دهیدراتاسیون شدید
- - یاتروژنیک (پره اکلامپسی)

علائم و نشانه ها

- گرفتاری شدید سیستم عصبی مرکزی ، ضعف عضلانی ، ناتوانی در بلع ، هیپورفلکسی ، کاهش رفلکس گاغ ، لتارژی ، هیپوتانسیون ، برادیکاردی ، اختلال ریتم قلب
- وقتی که مقدار منیزیم سرم بیشتر از ۲.۵ میلی اکی والان در لیتر شود ، در نوار قلب ، فاصله P-R طولانی و کمپلکس QRS پهن ، موج T بلند و بلوک دهلیزی - بطنی و PVC دیده می شود .
- آزمایش سطح سرمی منیزیم ، BUN ، Cr .

معیار تشخیصی

- تغییرات در نوار قلب : با منیزیم بیشتر از ۱۰-۵ میلی اکی والان در لیتر دیده می شود .
- حذف رفلکس های تاندونی : با منیزیم بیشتر از ۱۰ میلی اکی والان در لیتر
- بلوک های قلبی و ضعف تنفسی : با منیزیم بیشتر از ۱۵ میلی اکی والان در لیتر
- ایست قلبی : با منیزیم بیشتر از ۲۵ میلی اکی والان در لیتر

درمان

- اتیولوژیک
- آنتاگونیست منیزیم (گلوکونات کلسیم)
- در کلیه های سالم ، مایع درمانی وریدی باعث افزایش دفع ادراری منیزیم می شود .
- در صورت وجود نارسائی کلیه ، انجام دیالیز ضروری است .

فسفر

- روزانه یک (۱) گرم مصرف می شود.
- ۷۰ درصد از روده کوچک جذب و بقیه از راه مدفوع دفع می شود.
- ویتامین D و هورمون پاراتیروئید جذب روده ای آنرا تسهیل می کنند.
- تحت شرایط طبیعی ، جذب فسفر از طریق انتشار بوده و زمانی که فسفات داخل روده کاهش یابد ، مکانیزم انتقال فعال وابسته به سدیم فعال می شود و فسفر بیشتری جذب می شود .

فسفر

- کاتیون هائی مثل کلسیم ، منیزیم و آلومینیوم ، از طریق پیوند با فسفات ، جذب رده ای آنرا کاهش می دهند .
- عوامل موثر در جذب سلولی : گلوکز ، فروکتوز ، آکالوز ، انسولین ، تحریک β آدرنرژیک و آنابولیسم .
- هورمون پاراتیروئید ؛ جذب مجدد فسفات را در لوله های ابتدائی کلیه ها مهار می کند و دفع آنرا افزایش می دهد .
- ۷۵ درصد آن در استخوان ها و قسمتی از آن در داخل سلول و بخش کوچکی از آن در سرم خون یافت می شود .

فسفر

- سطح فسفر در پاسخ به مصرف غذاهای غنی از فسفات ؛ شیر، گوشت قرمز، ماهی و مرغان خانگی تغییر می کند
- مقدار طبیعی : ۴.۵ – ۲.۵ میلی گرم درصد
- یک رابطه دو جانبه بین فسفر و کلسیم وجود دارد .

نقش فسفر در بدن

- تشکیل ATP
- حفظ و نگهداری ساختمان غشاء سلول
- تعادل اسید و باز
- تحویل اکسیژن به بافت ها
- ایمنی سلولی
- حفظ استحکام استخوان
- کمک در تنظیم آنزیم ATPase

هیپوفسفاتیسمی

- کاهش فسفر در مایعات خارج سلولی
- علت : - تلفات (الکلیسم ، افزایش تجویز محلول های وریدی با الکترولیت کم)
- - آنتی اسید ها
- - کتواسیدوز دیابتی
- - سوختگی های حرارتی
- - سوء جذب
- - رژیم غذائی با فسفر کم (TPN)

علائم و نشانه ها

- آنمی همولیتیک
- تضعیف فونکسیون گلبول های سفید خون
- خونریزی
- تهوع ، استفراغ و بی اشتهائی
- کاهش مواد معدنی استخوان
- ضعف عضلانی
- پاراستزی
- دیسترس گوارشی

درمان هیپوفسفاتی

- الف) درمان خوراکی :
  - ۱۲۰۰-۱۵۰۰ میلی گرم در روز
- ب) درمان وریدی : در موارد زیر ضروری است :
  - - هیپوفسفاتی شدید (کمتر از ۱ میلی گرم درصد)
  - - بیمارانی که گرفتاری فعالیت قلب ، نارسائی –
تنفسی ، ضعف عضلانی یا اختلال اکسیژناسیون
هستند .
- دوز وریدی : ۰.۹ میلی گرم پر کیلوگرم در ساعت

هیپر فسفاتمی

- افزایش فسفر در مایعات خارج سلولی
- علت : - نارسائی کلیه (جذب ادامه دارد ولی دفع متوقف شده است .)
- - کاتابولیزم سریع سلولی
- - افزایش دریافت
- - جذب روده ای در خلال تنقیه

علائم و نشانه ها

- این علائم مشابه هیپوکلسیمی هستند .
- تتانی عضلانی
- کلسیفیکاسیون بافت نرم (بارزترین علامت)
- تاکیکاردی
- تهوع ، اسهال و کرامپ های شکمی
- ضعف عضلانی و فلج شل
- افزایش رفلکس ها

درمان

- رژیم غذائی با محدودیت فسفر
- مصرف آنتی اسید
- هیدراتاسیون کافی
- اصلاح هیپوکلسمی

کَلَر

- بیشتر در ترکیب با یک کاتیون اصلی است .
- در حفظ اسمولاریته و تعادل آب نقش دارد .
- در حفظ تعادل اسید و باز نقش دارد .
- در تولید HCL مشارکت دارد .
- اکسیژناسیون RBC و انتقال Co_2 به کافی بودن کَلَر بستگی دارد .
- سطح سرمی : ۹۸-۱۰۸ میلی اکی والان در لیتر
- در لوله های ابتدائی باز جذب یا دفع می شود .

هیپوکلرمی

- کاهش کلر در مایعات خارج سلولی
- علت : - تلفات محتویات معده
- - اسهال طولانی مدت
- - مصرف زیاد دیورتیک های دفع کننده پتاسیم
- - تعریق شدید
- - مصرف طولانی مدت دکستروز داخل وریدی
- - آکالوز متابولیک

علائم و نشانه ها

- علائم و نشانه ها ناشی از تلفات پتاسیم و کلسیم یونیزه است .
- تحریک پذیری شدید
- تتانی یا تحریک پذیری عضلانی
- تنفس های آهسته
- هیپوتانسیون

درمان

- درمان اتیولوژیک
- درمان جایگزینی با کلراید آمونیوم یا محلول های داخل وریدی حاوی کلر

هپیرکلر می

- افزایش کلر در مایعات خارج سلولی
- علت : - اسیدوز متابولیک
- - اسهال شدید
- - افزایش مصرف محلول سالین
- - نارسائی کلیه

هپیرکلرمی

- علائم و نشانه ها : ضعف ، لتارژی ، کاهش سطح هوشیاری ، تنفس عمیق و سریع
- درمان : - اتیولوژیک
- - تجویز وریدی بیکربنات

بی‌کربنات

- آنیون مایعات خارج سلولی
- در حفظ تعادل اسید و باز نقش ایفا می‌کند .
- بافر اصلی مایعات خارج سلولی است .
- سیستم بافری : - بی‌کربنات : ۵۰ درصد
- - هموگلوبین : ۳۵ درصد
- - فسفات ها و سایر پروتئین ها : ۱۵ درصد
- بی‌کربنات با اسید کربنیک در تعادل است .

بیکر بنات

- بیکر بنات بوسیله کلیه ها تنظیم ، باز جذب از لوله های ابتدائی و در صورت نیاز در لوله های انتهائی بازسازی و باز جذب می شود.
- مقدار طبیعی : ۲۲-۲۶ میلی اکی والان در لیتر

هیپوبیکر بناتمی

- کاهش بیکر بنات در مایعات خارج سلولی
- علت : - اسهال
- - نارسائی کلیه
- - هیپوکسی بافتی
- - اسیدوز لاکتیک
- - کتواسیدوز دیابتی
- - سوء تغذیه
- مسمومیت با سالیسیلات

علائم و نشانه ها

- تنفس عمیق ، سریع و منظم (Kausmal)
- ضعف ، سردرد و سرگیجه
- بی اشتهائی
- عدم آگاهی (Disorientation)
- هیپرکالمی
- درمان : - اتیلوژیک
- - تجویز بیکربنات

هیپر بیکر بناتمی

- افزایش بیکربنات در مایعات خارج سلولی
- علت : - تلفات اسید (استفراغ ، ساکشن معده ، هیپر -
- آلدوسترونیزم و مصرف بیش از حد دیورتیکها
- - افزایش مصرف

علائم و نشانه ها

- PH ادرار بیشتر از ۷
- PHa بیشتر از ۷.۴۵
- بی حسی و کرختی
- سوزن سوزن شدن انتها ها
- تنفس های آهسته و کم عمق با وقفه های جبرانی
- برادیکاردی
- تتانی (هیپوکلسمی)

درمان

- افزایش دفع از راه کلیه
- قطع مصرف داروهای حاوی بیکربنات
- تجویز کلر در صورت لزوم
- تجویز سالین نرمال در صورت وجود هیپوولمی
- در مراحل شدید ، تجویز HCL از راه ورید مرکزی

پروتئین

- در کنترل حرکت مایعات بدن نقش دارد .
- تشکیل و حفظ ساختمان اصلی سلول
- تشکیل آنزیم ها
- تامین انرژی
- ترکیب نیتروژنی است و از اسیدهای آمینه و در کبد تولید می شود .
- شامل : آلبومین ، گلوبولین و فیبرونوژن

پروتئین

- مقدار کلی : ۶-۸ گرم در لیتر
- پروتئینوری نشان دهنده بیماری کلیوی است .
- سوختگی و عفونت می توانند باعث افزایش نفوذپذیری عروق شود و منجر به ادم شود

هپیوپر و تنئیمی

- کاهش پروتئین ممکن است سریع یا بی سرو صدا باشد.
- تلفات سریع : - سوختگی
- - جراحی
- تلفات آهسته : - نارسائی کلیه
- - سوء تغذیه
- - خونریزی
- - بیماری کبدی
- مقدار سرمی آلبومین ، کمتر از ۳.۸ گرم در لیتر

علائم و نشانه ها

- ضعف و خستگی
- یکنواختی عاطفی
- ضعف هیجانی
- بی اشتها
- شلی عضلانی
- کاهش وزن
- ادم محیطی
- ضعف سیستم ایمنی
- ضعف در ترمیم زخم ها

درمان

- درمان مشکل است .
- روش جایگزینی : - از راه NGtube
- - از راه TPN
- انفوزیون آلبومین انسانی : ۲-۳ میلی لیتر در دقیقه

تعداد اسید و باز

- تنظیم تعادل اسید و باز ، در واقع تنظیم یون هیدروژن و یون بیکربنات مایعات بدن است .
- اکسیداسیون کامل چربی ها و قندها باعث تولید آب و دی اکسید کربن می شود .
- اسید های فرار (دی اکسید کربن) از ریه ها و اسیدهای غیر فرار (پایدار) از راه کلیه ها دفع می شوند .
- ریه ها ، کلیه ها و بافرها سدهای دفاعی بدن در مقابل اسید و باز هستند .

تعادل اسید و باز

- ریه ها : - هیپرونتیلیسیون ، روش نسبتاً بی اثر در -
- کاهش “ باز “ اضافی است .
- - هیپرونتیلیسیون ، مکانیسم جبرانی تنفسی -
- برای خنثی سازی اسید در بدن است .
- کلیه ها : - اصلاح نهائی اختلالات اسید و باز به عهده
- کلیه ها است .
- - دفع اسید :- بصورت یون هیدروژن آزاد
- - بصورت HPO_4^- ($\frac{1}{3}$)
- - بصورت NH_4^+ ($\frac{2}{3}$)

ضرورت حفظ غلظت یون هیدروژن

- حفظ فونکسیون آنزیم ها
- حفظ و توزیع مناسب الکترولیت ها
- حفظ قابلیت انقباضی میوکارڈ
- حفظ اشباع هموگلوبین

تعاریف

- اسید : ماده ای است که بتواند یون هیدروژن آزاد کند :

- باز : ماده ای است که بتواند یون هیدروژن را جذب کند:

- اسیدمی : حالت اسیدی بدن است ($\text{PHa} < 7.35$)

- آلكالمی : حالت قلیائی بدن است ($\text{PHa} > 7.45$)

- اسیدوز ، فرایندی است که باعث اسیدمی می شود .

- آلكالوز ، فرایندی است که باعث آلكالمی می شود .

PaCO₂

- پارامتر تنفسی است و بیانگر فشار CO₂ محلول در خون است و فقط تحت تاثیر علل تنفسی است :
- مقدار طبیعی : 35-45 mmHg
- افزایش آن باعث اسیدوز تنفسی می شود :
- علت : - هیپرونتیلیسیون و افزایش تولید
- کاهش آن باعث آکالوز تنفسی می شود :
- علت : - هیپرونتیلیسیون و کاهش تولید

پارامتر متابولیکی

• ۱- HCO_3^- Base Excess – ۲

- در فرایندهای متابولیکی : اسیدوز دیابتی و ارومی B.E
- کاهش می یابد و BE منفی می شود :

• $\text{BD} = 0.5 \times \text{W.T} \times (24 - \text{HCO}_3^- \text{ plasma})$

- در فرایندهای متابولیکی که اسید کاهش یا بیکربنات افزایش یابد ، BE مثبت می شود .

اختلالات اسیدوباز

- بر اساس PHa : - آکالمی
- - اسیدمی
- بر اساس علل تنفسی : - اسیدوز تنفسی
- - آکالوز تنفسی
- بر اساس علل متابولیکی :- اسیدوز متابولیک
- - آکالوز متابولیک

بیکربنات و تهویه حبابه ای

- تغییر در PaCO_2 از ۴۰ mmHg
- تغییر غلظت HCO_3^- از ۲۴ meq /L
- $\uparrow$ حاد 10 mmHg $\leftarrow$ $\uparrow$ 0.8 meq /L
- $\downarrow$ حاد 10mmHg $\leftarrow$ $\downarrow$ 2.5meq /L
- $\uparrow$ مزمن 10mmHg $\leftarrow$ $\uparrow$ 5meq / L
- $\downarrow$ مزمن 10mmHg $\leftarrow$ $\downarrow$ 5meq / L

اسیدوز تنفسی

- $\text{PHa} < 7.35$
- $\text{PaCO}_2 > 45 \text{ mmHg}$
- اندازه گیری PHa : - ↓ متوسط (حاد)
- - ↓ خفیف یا بدون تغییر (مزمن)
- سطح سرمی HCO_3^- : - ↑ خفیف (اسیدوز تنفسی حاد)
- - ↑ متوسط (اسیدوز تنفسی - مزمن)
- مزمن یا حاد بودن ، اختلال اسید و باز را نشان می دهد و اینکه ماهیت تغییر تنفسی اولیه است یا جبرانی .

اثر افزایش PaCO_2

- ۱- کاهش pH_a باعث تحریک اجسام کاروتیدی و سپس افزایش تهویه می شود .
- کاهش pH_{csf} باعث تحریک کمورسپتورهای بصل – النخاعی و سپس افزایش تهویه می شود .
- هم زمان HCO_3^- با انتقال فعال بداخل CSF منتقل شده و کمورسپتورهای یاد شده را مهار می کند و تهویه مهار می شود .
- لذا بعد از اصلاح pH_{csf} ، حجم تهویه کمتر حجم تهویه در خلال فاز اولیه اسیدوز تنفسی خواهد شد .

اثر جانبی اسیدوز

- افزایش پتاسیم سرم
- تضعیف سیستم عصب مرکزی
- تضعیف قلبی و عروقی ناشی از اثر مستقیم روی مرکز وازوموتور ، عضلات صاف شریانه ها و قابلیت - انقباضی میوکارد
- افزایش شیوع اختلال ریتم قلب
- کاهش تن اسفنکتر پیش مویرگی و افزایش تن اسفنکتر بعد مویرگی که باعث کاهش Pre Load قلب می شود .

علت اسیدوز تنفسی

• الف (هیپو ونتیلاسیون :

• - تضعیف سیستم عصب مرکزی (بیهوش

• کننده ها ، مخدرها ، آرامبخش ها و ...)

• - کاهش قدرت عضلانی (میاستنی گراویس ،

• سندروم گیلن باره و شل کننده های عضلانی

• - بیماری های ریوی (برونشیت مزمن ، آسم

• و آمفیزم و ...)

• - تنفس مجدد گازهای بازدمی

علت اسیدوز تنفسی

- ب (افزایش تولید متابولیکی :
- - هیپرترمی (تب)
- - افزایش حجم گلوکز دریافتی
- (Hyper alimentation)

پاسخ جبرانی

- در ثانیه های اولیه بعد از افزایش PaCO_2 ، مقدار -سرمی HCO_3^- به میزان ۰.۸ میلی اکی والان در لیتر بازای هر ۱۰ میلی متر جیوه افزایش PaCO_2 ، -افزایش می یابد .
- هیدراتاسیون CO_2 در سلول های لوله های کلیه باعث افزایش ترشح H^+ در ادرار می شود .
- هم زمان یون هیدروژن با یون سدیم تبادل می شود و باز جذب HCO_3^- را آسان می کند .
- از طرف دیگر هم لوله های کلیه یون هیدروژن را ترشح می کنند:
- $\text{NH}_3 + \text{H} \rightarrow \text{NH}_4^+$
- جبران کلیوی به ۴۸-۱۲ ساعت زمان نیاز دارد . (کامل)

درمان

- درمان اتیولوژیک
- در صورت افزایش شدید PaCO_2 ، تهویه مکانیکی
- کاهش سریع PaCO_2 می تواند باعث تحریک پذیری سیستم عصب مرکزی شود.
- هیپوکلرمی برای باز جذب بیکربنات ممکن است نیاز به درمان داشته باشد .

آلکالوز تنفسی

- $\text{PHa} > 7.45$
- $\text{PaCO}_2 < 35\text{mmHg}$
- PHa : - افزایش متوسط (آلکالوز حاد تنفسی)
- - افزایش خفیف یا بدون تغییر (آلکالوز مزمن تنفسی)
- غلظت سرمی HCO_3^- :
- - کاهش خفیف (آلکالوز حاد تنفسی)
- - کاهش متوسط (آلکالوز مزمن تنفسی)

اثر اولیه کاهش PaCO_2

- افزایش pH باعث مهار تحریک اجسام آئورتی و سپس کاهش تهویه می شود .
- خروج HCO_3^- به صورت انتقال فعال از CSF باعث تحریک کمورسپتورهای بصل النخاعی و سرانجام باعث افزایش تهویه می شود .

علت آکالوز تنفسی

- الف (هیپرونتیلیسیون :
- - درمان طبی ، تهویه مکانیکی یا خود درمانی
- - درد
- - اضطراب
- - کاهش فشار بارومتري
- - آسیب سیستم عصب مرکزی
- - هیپوکسمی شریانی
- - بیماری عروق ریوی
- - سیروز کبدی
- - عفونت
-

علت ...

- کاهش تولید متابولیکی :
- - هیپوترمی
- - بیهوشی یا خواب
- - فلج عضلات اسکلتی

پاسخ های جبرانی

- پاسخ فوری سیستم بافوری بیکربنات که منجر به تولید CO_2 می شود .
- آکالوز باعث تحریک آنزیم فروکتوکیناز شده و این هم منجر به انجام فرآیند گلیکولیز و تولید اسید لاکتیک می شود .
- دو مکانیسم بالا بسرعت عمل می کنند .
- کاهش باز جذب HCO_3^- که حداکثر ۱۲-۴۸ ساعت طول می کشد .
- این سه مکانیسم باعث جبران کامل می شوند .

درمان

- اصلاح اختلال اصلی
- کاهش تهویه حبابچه ای
- تنفس مجدد گازهای بازدمی حاوی CO_2
- تجویز CO_2

اسیدوز متابولیک

- $\text{PHa} < 7.35$
- $\text{HCO}_3^- < 20 \text{ meq / L}$
- $\text{BE} < - 2$
- PaCO_2 ؛ مزمن یا حاد بودن اختلال را نشان می دهد و اینکه ماهیت تغییر اولیه است یا جبرانی .
- اسیدوز متابولیک :
- حاد : کاهش متوسط تا شدید PHa ، کاهش خفیف PaCO_2 ، کاهش شدید HCO_3^- ،
- مزمن : کاهش خفیف PHa ، کاهش متوسط PaCO_2 و – کاهش شدید HCO_3^-
-

اسیدوز متابولیک

- کاهش PHa همراه با کاهش HCO_3^- ناشی از :
- - کاهش دفع کلیوی یون هیدروژن
- - افزایش تولید متابولیکی یون هیدروژن
- نسبت به بیکربنات

شکاف آنیونی

- $A.G = (Na + K) - (HCO_3 + CL)$
- کاهش ۵۰ درصدی آلبومین سرم ، شکاف آنیونی را تا ۵-۶ میلی اکی والان در لیتر کاهش می دهد .
- برای تعیین علت اسیدوز متابولیک ، ابتدا باید شکاف آنیونی را مشخص کرد .

اسیدوز متابولیک

- علت با شکاف آنیونی طبیعی :
- - هیپوآلدوسترونیزم
- - اغمای هیپراسمولار غیرکتونی
- - استازولامید
- - اسیدوز لوله های کلیوی
- - اسهال
- - یورتروسیگنئیدوستومی و ایلئوستومی
- - فیستول پانکراس

اسیدوز متابولیک

- اسیدوز متابولیک با شکاف آنیونی بالا :
- - مصرف متانول
- - کتواسیدوز دیابتی
- - مصرف آهن
- - مصرف اتانول یا اتیلن گلیکول
- - ارومی (نارسائی کلیه)
- - اسیدوز لاکٹیک
- - مسمومیت با پارالدہید ، فن فورمین ، پروپیلن گلیکول
- - مصرف سالیسیلات
- - گرسنگی

پاسخ جبرانی

- ترشح یون هیدروژن بوسیله لوله های کلیه
- باز جذب بیکربنات بوسیله لوله های کلیه
- افزایش تهویه حبابچه ای ناشی از تحریک اجسام کاروتیدی
- کاهش PaCO_2 باعث افزایش PH_{csf} و مهار کمورسپتورهای بصل النخاعی و کاهش تهویه می شود .
- انتقال فعال HCO_3^- بدخل CSF باعث مهار کمورسپتورهای بصل النخاعی و کاهش تهویه می شود .
- بافرهای موجود در استخوان (کربنات کلسیم) ، اسیدهای غیر فرار موجود در گردش خون را خنثی می کنند .
- اسید لاکتیک بیش از کتواسید باعث افزایش تهویه می شود .

درمان

- برطرف کردن علت تجمع اسیدهای غیر فرار در گردش خون

- تجویز بیکربنات :

- $$\text{NaHCO}_3 = [(0.6 \times \text{WT}) \times \text{B.E}] \div 4$$

آلکالوز متابولیک

- $\text{PHa} > 7.45$
- $\text{HCO}_3^- > 30 \text{ meq / L}$
- اندازه گیری PaCO_2 ، مدرکی دال بر مزمن بودن اختلال اسیدو باز فراهم می کند و نشان می دهد که ماهیت تغییر اولیه است یا جبرانی.
- آلکالوز متابولیک : - حاد : $\uparrow$ شدید PHa ، $\uparrow$ متوسط PaCO_2 ، $\uparrow$ شدید HCO_3^-
- - مزمن : $\uparrow$ شدید PHa ، $\uparrow$ متوسط PaCO_2 ، $\uparrow$ شدید HCO_3^-

افزایش PHa

- ناشی از : - افزایش HCO_3^- نسبت به H^+
- - تلفات حجم داخل عروقی
- علت : - استفراغ یا ساکشن معده
- - هیپرکاپنی مزمن
- - تلفات کلراید ، پتاسیم ناشی از دیورتیک ها (-
- فوروسمید و اسید اتاکرینیک)
- - متابولیسم لاکتات ، سیتрат و استات
- - تلفات حجم داخل عروقی
- - هیپرآلدوسترونیزم

آثار هیپوکالمی

- افزایش بازجذب HCO_3^- در سلول های لوله های ابتدائی کلیه
- افزایش ترشح H^+ از سلول های لوله های انتهائی کلیه
- افزایش ساخت آمونیاک در سلول های انتهائی کلیه

پاسخ جبرانی

- افزایش بازجذب H^+ بوسیله سلول های لوله های کلیه
- کاهش ترشح H^+ بوسیله سلول های لوله های کلیه
- هیپوونتیلایسیون حبابچه ای
- انتقال فعال HCO_3^- به داخل CSF و کاهش تهویه
- تاثیر مکانیسم جبرانی کلیه به حضور کاتیون ها (سدیم و پتاسیم) و کلراید بستگی دارد .

درمان

- اتیلوژیک
- انفوزین داخل ورید ی HCL
- وقتی که $\text{HCO}_3^- > 50 \text{ meq / L}$ برسد ، تزریق HCL اندیکاسیون دارد .
- انفوزیون H^+ به شکل کلرایدامونیوم یا HCL (۰.۱)
نرمال

مراحل بیهوشی

Stages of anesthesia •

مراحل بیهوشی

- جان اسنو، علائم مشخصی را به عنوان راهنما در تجویز اتر و کلروفرم تشخیص داد .
- پلاملی سه مرحله ی بیهوشی را شرح داد ، و بعدا اسنو مرحله چهارم را به آن اضافه نمود .
- در جنگ جهانی اول ، گدل برای تسهیل در آموزش سیستمی را برای تجویز بالینی اتر بکار برد .
- گدل چهار مرحله را تعریف نمود و تغییرات تنفسی ، مردمک ها ، حرکت چشم ها و پاسخ های بلع و استفراغ را شرح داد .
- گیل اسپای ، پاسخ های رفلکسی ، واکنش پذیری حلق و حنجره ، ترشح اشک و پاسخ تنفس به برش جراحی را به آن اضافه کرد .

مراحل بیهوشی

- در سیستم گدل بیمار پیش دارو نمی گرفت و تنفس خود بخودی داشت .
- امروزه به دلیل تجویز پیش دارو به بیمار ، کار آئی سیستم گدل تا حد زیادی کاهش یافته است .
- نکته ؛ بررسی پاسخ های فیزیولوژیک بیمار ، راهنمای مهمی برای تنظیم دوز مورد نیاز داروهای بیهوشی است .

مرحله اول بیهوشی

Analgesia & Amnesia

- زمان ؛ فاصله شروع بیهوشی تا از بین رفتن هوشیاری
- روش کار : تجویز اکسیژن و N_2O به نسبت ۵۰ درصد
- حس درد از بین نرفته و آستانه درد هم تغییر نمی کند ، ولی پاسخ بیمار به درد تغییر می کند .
- در این مرحله می توان جراحی های کوچک را انجام داد و درد مرحله دوم زایمان را از بین برد .
- تنفس منظم و کم حجم ، مردمک ها طبیعی و سایر رفلکس ها هم دست نخورده باقی می مانند .

مرحله دوم

Hyper reflexy

- زمان ؛ از زمان از بین رفتن هوشیاری تا شروع شکل منظمی از تنفس و محور فلکس پلکی
- یک مرحله عدم هوشیاری و واکنش کنترل نشده است .
- این مرحله با اینداکشن استنشاقی دیده می شود .
- تنفس نا منظم می شود و بیمار ممکن است تنفس را نگه دارد .
- رفلکس های حلق و حنجره ای فعال می باشد .
- رفلکس مژه ای در این مرحله از بین می رود .
-

مرحله دوم

- رفلکس پلکی همچنان باقی می ماند .
- مردمک ها گشاد می شوند .
- سایر رفلکس ها باقی می مانند .
- هر گونه تحریک بیمار ، پاسخ رفلکسی شدیدی بدنبال خواهد داشت .

مرحله سوم

Surgical Anesthesia

- زمان ؛ از زمان منظم شدن تنفس تا ایست تنفسی
- اغلب اعمال جراحی را می توان در این مرحله انجام داد
- این مرحله چهار سطح (Plan) دارد :

۱ - سطح یک

۲ - سطح دو

۳ - سطح سه

۴ - سطح چهار

مرحله سوم

سطح یک

- رفلکس پلکی از بین رفته و تنفس منظم می شود.
- چشم ها نوسان داشته و گاهی در خارج از مرکز ثابت می شود .
- مردمک ها بطور محسوسی کوچکتر می شوند.
- رفلکس تهوع و استفراغ از بین می رود .
- ترشح اشک هم از بین می رود .

مرحله سوم

سطح دو

- زمان ؛ از زمان از بین رفتن حرکت چشم ها و ثابت شدن شان در مرکز تا زمان شروع کاهش فعالیت عضلات بین دنده ای یا تنفس سینه ای را شامل می شود.
- تنفس منظم باقی مانده ولی حجم هوای جاری کاهش یافته و تعداد تنفس افزایش می یابد .
- مردمک ها گشاد می شوند .
- رفلکس بسته شدن طناب های صوتی یا لارنگواسپاسم شروع به محو شدن می کند .
- با عمیق شدن بیهوشی تن عضلانی کم می شود .
- رفلکس قرنیه از بین می رود .

مرحله سوم

سطح سه

- فعالیت عضلات بین دنده ای شروع به کاهش می کند .
- فعالیت عضلات بین دنده ای ، از بالا کاهش می یابد .
- در اواخر این سطح ، فلج کامل عضلات بین دنده ای پیش می آید .
- تنفس فقط با دیافراگم ، منظم و کم حجم صورت می گیرد
- رفلکسهای حنجره ای از بین می رود .
- مردمک ها تقریباً طبیعی هستند .

مرحله سوم

سطح چهار

- زمان ؛ از زمان فلج عضلات بین دنده ای تا ایست تنفسی را شامل می شود .
- تنفس دیافراگمی ، نا منظم و کم حجم می شود .
- رفلکس کارینا هم از بین می رود .
- مردمک ها گشاد شده و پاسخ چندانی به نور را نمی دهند
- تن عضلانی حتی در اشخاص تنومند بسیار کم می شود.

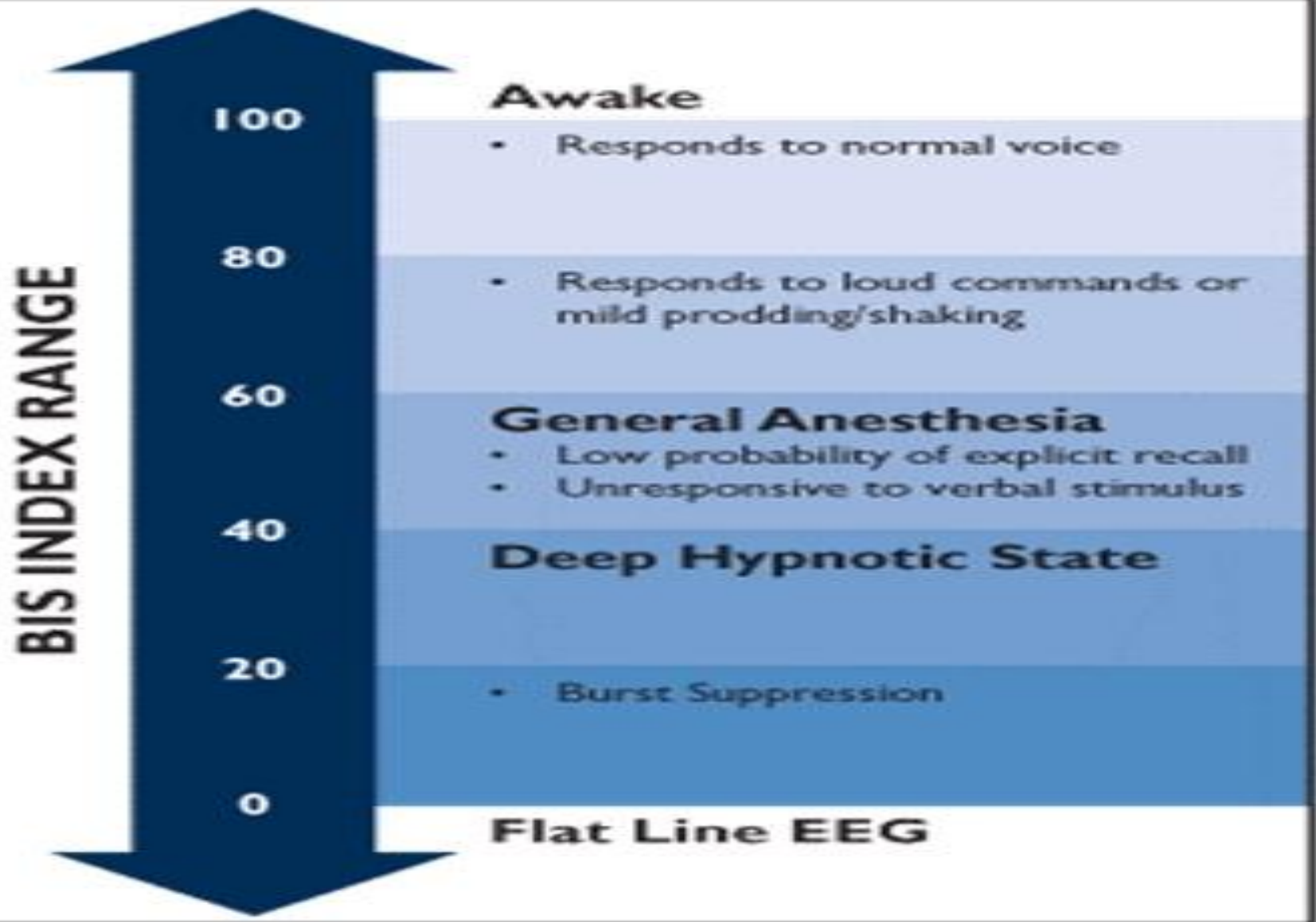
مرحله چهارم

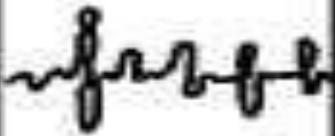

Overdose

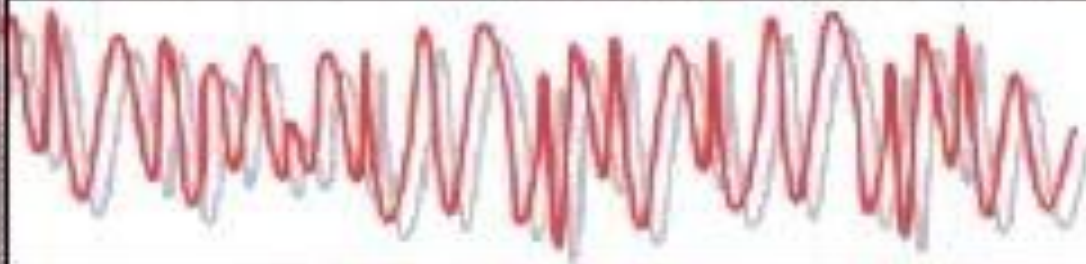
- زمان ؛ از زمان ایست تنفس تا سقوط گردش خون را شامل می شود .
- علت ؛ افزایش غلظت داروهای بیهوشی
- قبل از مرحله مرگ است .
- اغلب رفلکس ها از بین می روند .
- رفلکس های ساقه مغز سرکوب شده و گردش خون در شرف ایست کامل است .
- مردمک ها گشاد شده و بدون واکنش می شود .

مراحل بیهوشی

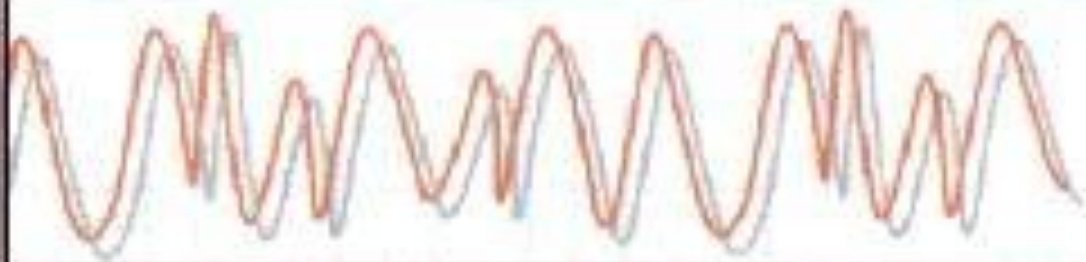
- رفلکس بلع در سطوح پائین مرحله سوم مشاهده می شود.
- رفلکس گاغ در سطوح بالای مرحله سوم از بین می رود .
- کشش اسفنکتر مقعد که باعث رفلکس لارنگواسپاسم می شود ، حتی در سطح بالای مرحله سوم وجود دارد .

STAGE	PUPIL		RESP	PULSE	B.P.
1 ST INDUCTION	USUAL SIZE	REACTION TO LIGHT		IRREGULAR	NORMAL
					
2 ND EXCITEMENT	 OR 			IRREGULAR AND FAST	HIGH
3 RD OPERATIVE				STEADY SLOW	NORMAL
4 TH DANGER				WEAK AND THREADY	LOW

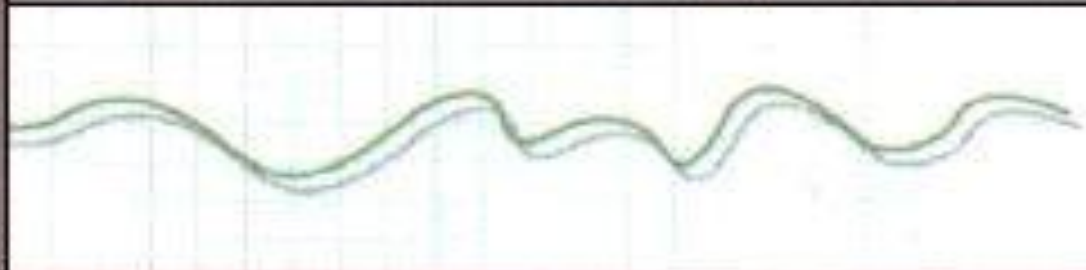
BETA 14-30 Hz
Awake, normal alert
consciousness

ALPHA 9-13 Hz
Relaxed, calm, lucid,
not thinking

THETA 4-8 Hz
Deep relaxation and
meditation, mental
imagery

DELTA 1-3 Hz
Deep, dreamless
sleep

بی حسی موضعی

Local (Regional) • Anesthesia

بی حسی موضعی

- ابداع بی حسی موضعی حدود ۴۰ سال بعد از بیهوشی عمومی بوده است .
- نخستین بار در سال ۱۸۶۰ میلادی ، Neimann ؛ اثر بیحس کننده کوکائین را روی زبان مشاهده کرد .
- در سال ۱۸۸۴ ، Koller ؛ با چکاندن کوکائین بداخل کیسه ملتحمه چشم ، بی حسی سطحی ایجاد کرد .

بی حسی موضعی

- مزایا : - سادگی ، هزینه کم ، نیاز کم به وسایل و دارو
- نیاز کمتر به مراقبت های بعد از عمل
- اجتناب از عوارض بیهوشی عمومی
- کاهش پاسخ سیستم عصبی خودکار و غدد –
مترشحه داخلی
- روش مناسب برای بیماران سرپائی
- حفظ هوشیاری
- ایجاد شلی عضلانی
- بی دردی بعد از عمل

بی حسی موضعی

- معایب : - آسیب دیدن اعصاب
- ناکافی بودن مدت بی حسی
- عملی نبودن بی حسی برای بعضی از نقاط بدن
- جذب سریع دارو می تواند باعث واکنش های نا مساعد شود .
- عدم پذیرش از سوی بیمار

آماده سازی بیمار

- آماده سازی تفاوتی با آماده سازی برای بیهوشی عمومی ندارد.
- بیمار را برخلاف میلش ، وادار به پذیرش آن نکنید .
- محل بی حسی را از نظر ناهنجاری های ساختمانی یا عفونت بررسی کنید .